

Deo servit, dum filiis, uxori, sibi et famulis legitime acquirit unde vivant (1), et unde etiam pauperes Christi pascantur. Lippa tamen dicitur Lia, quia quamdiu sumus in sæculo, clare Deum videre non possumus; et tamen fecunda est, quia plures activi, sed pauci contemplativi reperiuntur in sæculo. Rachel autem dicitur Videns, quia contemplativi et simplices, innocentes sunt velut oves, et a tumultu sæculi sunt separati, ut in solitudine contemplationi vacantes videant clarius illum qui ait: «Ego principium qui et loquor vobis¹.» Unde non lippa, sed formosa et clare videns dicitur, quia duos filios habet, quia duo sunt genera contemplativorum. Aliqui vero conversantur in communi, ut sancti Apostoli et prædicatores; aliqui segregati a gentibus, sicut sunt fratres mei. Unde duorum unus vocatur Joseph, alter filiorum vocatur Benjamin. Joseph enim Augmentum dicitur multitudinis; sed Benjamin, Filius dexteræ, solum Deo viventem et solitarium dexteræ tantum Dei hærentem (2), non omnes significat. Septem anni, vitam, quæ septem diebus volvitur significant, in qua homo acquirit vitam activam vel contemplativam.

II. Sed beatior est atque perfectior contemplativa, quam activa, dicente Domino: «Si vis perfectus esse, vende omnia². Hanc partem elegit Maria quæ non auferetur ab ea³.» Activa vero quotidie aufertur; sed contemplativa semper perseverat; activa semper in præsentem est, sed contemplativa incipit in præsentem et perficitur in futura, quia ibi videbimus Deum facie ad faciem⁴, sicuti est⁵, quem hic per speculum⁶ consideramus. Hic etiam, fratres, aliqui activi sumus, quia opere misericordiæ impediti sumus, intendentes quomodo pauperes, ut nullus esuriat, pascamus, quomodo potum tribuamus, ut nullus sitiatur; quomodo nudum induamus, ut nullus frigescat; quomodo mortuum

¹ Joan. vii, 25. — ² Matth. xix, 21. — ³ Luc. x, 42. — ⁴ 1 Cor. xiii, 12. — ⁵ 1 Joan. iii, 2. — ⁶ 1 Cor. xiii, 12.

(1) Cod. vivat. — (2) Id. habentem.

sepeliemus, ut eorum cadavera in platea non jaceant; quomodo incarceratum visitemus, ut nemo sit qui conquerratur; et si omnes tales opere adjuvare non possumus, saltem bona voluntate activi esse debemus, per Dominum nostrum Jesum Christum. Amen.

SERMO LXXXVII.

Ad Sacerdotes.

Eruitur hic sermo ex eadem Bibl. Ædil., cod. x, fol. 25. Sit in appendice post præcedentem.

SYNOPSIS.

I. Quæ virtutes Sacerdotibus conveniant. II. Nemo de Sacerdotibus male loquatur, sed illos honoret. III. Quanta cura examinandi ab Episcopis consecrandi. IV. Adhortatio ad Clericos.

I. SACERDOTES dilectissimi, tria sunt genera hominum quæ odit Deus, scilicet remanentem, retro redeuntem, aberrantem. Ideo vos qui præestis, ad vos pertinet excitare remanentes in malis, errantes revocare ad viam, et tardos pigrosque excitare, ne amplius dormiant. Qui non proficit, remanet in via; qui pejor efficitur, retro revertitur; sed qui fidem deserit, omnino in morte dormit. Ad vos ergo, Sacerdotes Dei, pertinet excitare remanentes, errantes revocare, sed et dormientes semper increpare. Considerate ergo, antequam hæc omnia faciatis (1), quibus virtutibus

(1) Cod. faciant.

fulgeatis; considerate quid sit populo præesse; considerate quale sit divinis sacramentis insistere. Tales namque (1) convenit sinceritas sacramenti, qualia sunt sacramenta Christi, ex quibus exhibent officia servitutis; ne circa Deum offendant ipsi quod tractant, aut circa populum incipiant impedire quod prædicant. Inordinata namque multitudine Sacerdotum hodie datur contemni nostræ redemptionis venerabile sacramentum. Nam qui debent esse vicarii Apostolorum et socii Petri, facti sunt hodie socii Judæ. O grandis dignitas Sacerdotum, sed grandis ruina, si peccant. Lætetur ad ascensum, sed timeamus ad lapsum. Non est tanti gaudii excelsa tenuisse, quanti mœroris est de sublimioribus corruisse. Nec solum pro nostris debitis reddemus rationem, sed pro omnibus quorum abutimur donis. Considerate igitur Sacerdotum esse officium, de Lege interrogatos respondere. Nam qui Sacerdos est, de Lege Domini numquid debet interrogare? Absit. Sed si ignorat, se ipsum arguit non esse Sacerdotem Domini. Sacerdotum ergo est scire Legem, et interrogatos de Lege, respondere (2). Sacerdotum est caste vivere, pie, sobrie, non despectam vetulam in domo tenere, nec in aliquo obsequio. Magis namque cito delinquitur, ubi sine suspitione securum potest esse delictum; maxime quia delictum nullam deformitatem despicit. Sacerdotum est vinum comitantium (3) societates fugere; turpe est enim Dominicum corpus tangere et convivia frequentare. Sacerdotum est animarum curam pro Domino suscipere, ut errantes doceant, mœstos consolentur, pauperes sustentent, ut pœnitentes ad salutis remedia protrahant, pupillos gubernent, et secum plures ad Deum festinent perducere.

II. Multos tamen cognovi, qui plus Sacerdotum vitam, quam suam discutiunt. Tales in foveam dilabuntur erroris, quia more hypocritarum trabem suam non considerantes,

(1) Cod. *denique*, et sic deinceps. — (2) Id. *respondeat*. — (3) Id. *scelenum conjurantium*.

festucam tenuem in aliorum oculis considerant. Sacerdotum est ergo se ipsos summe custodire, ne se ipsos et populum scandalizent, ut qui pro Domino animarum curam susceperunt, studeant ut errantes doceant, consolentur mœstos, visitent infirmos in omni charitate et dilectione. Sed qui in sæculo sunt, caveant ne Sacerdotum vitam dilacerent, etiamsi Sacerdotes mali inveniantur; sed si forte fecerint, eos cum omni reverentia et charitate reprehendere festinent. Sedulo sacerdotii aspice dignitatem; nam per eos agitur in terra, quod negotiis cœlestibus continetur. Non enim homo, non Angelus, non Archangelus, non alia aliqua creatura, non Virtus, non Seraphim, non Gabriel, non Raphaël, sed ipse Spiritus sanctus hoc munus instituit, hoc Filius confecit, hoc Pater plenarie manifestavit, atque adhuc in carne hominibus permanentibus ministerio fungisacra Trinitas præstitit Angelorum. O Sacerdotes, per vos Christum induimus et docemur! Numquid ergo non (1) a nobis magis quam reges et iudices, vel parentes honorandi sunt? Et ideo sapientissimum esse oportet, et perspicacem in omnibus Sacerdotem, et mille, ut dicitur, ex omni parte oculos habentem; qui non solum sibi, sed et populo vivat, ut origo sit et fundamentum cunctarum virtutum.

III. Attendere et diligenter prospicere debent Episcopi nostri, ne indignos ordinent Sacerdotes; nam eisdem subjacent pœnis, quibus illi qui sunt ordinati, etiamsi dicant se illorum vitia ignorasse. Dico eis audacter cum Apostolo ad Timotheum: «Manus cito nemini imposueris, ne particeps sis eorum peccatis». Imo ex hac excusatione gravius peccare videntur, quoniam promoverunt quem ignoraverunt.

IV. Attendamus ergo, o Clerici, qui columnæ templi videmur, ne pro populorum nostræ auctoritati (2) subdi-

¹ 1 Tim. v, 22.

(1) Deest *non* in cod. — (2) Cod. *male nostro Clericorum*.

torum iniquitate damnemur, si eos ignorantes non erudimus, aut peccantes non arguimus. Summa enim diligentia, summa charitate, summo desiderio et fervore nos qui pastores sumus, consolemur afflictos, pascamus egenos, induamus nudos, redimamus captivos, suscipiamus peregrinos, desperatis veniam promittamus, bonos custodiamus, et quidquid ad nostrum officium pertinet, constanter exerceamus, adjuvante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO LXXXVIII.

Ad Virgines Monasterii sui.

Sit post præcedentem in appendice hic sermo erutus ex Bibl. Ædil., cod. x, fol. 51 b.

SYNOPSIS.

I. Quæ virtutes Virginem Christianam deceat. II. Virgines Angelis quasi superiores. III. Adhortatio ad servandam hanc divinam virtutem.

I. DECET Virgines Christianas non solum corporis sed mentis virginitatem servare. Quid enim prodest integra caro, mente corrupta? Melius est humile conjugium, quam superba virginitas. Quid est integritas mentis vel virginitas, nisi integram fidem, solidam spem, et sinceram charitatem servare? Decet igitur Virgines Christianas agnoscere quibus præceptis convenient insistere, a quantis vitiiis

debeant abstinere, si volunt et in sæculo positæ cum Deo esse, et (1) cum eodem post vitæ præsentis resolutionem in claritate cœlesti regnare. Decet igitur primo Virgines Christianas publicos aspectus vitare, platearumque frequentiam summe odisse, in domo stricte orare reclusas (2), et postmodum operi benefico insistere. Decet Virgines Christianas nec ornatu capitis, nec habitu comæ, nec oculis erectis, sed incultis (3) crinibus, ad terram vultu deposito incedere, ne in se viles inducant amores. Decet Virgines Christianas penitus abstinere in conversando ab omni sermone vel rixa, et cum silentio et disciplina totam suam (4) vitam ornare. Non decet Virgines Christianas se de (5) pulchritudine jactare, nec de divitiis, nec de generis nobilitate; sed in Dei humilitate et paupertate spiritûs Christo acceptæ debent, quandiu vixerint, permanere.

II. O quanta virginitatis gratia! o quanta sanctorum et sanctarum Virginum constancia! Supergreditur enim virginitas omnem conditionem humanæ naturæ, per quam Angelis Virgines majores æstimantur. Salva sanctorum Angelorum reverentia, major est victoria Virginum quam Angelorum. Angeli sine carne vivunt, sed Virgines in carne triumphant; Angeli Deum vident, sed Virgines Deum vident, ipsum semper sequuntur; Angeli nec (6) comburi, nec lædi in aliquo possunt, sed Virgines ad ignem conductæ non læduntur in aliquo; super Angelos Deus sedet, et super Virgines Deus recumbit; fortes sunt Angeli, sed fortiores sunt Virgines; pulchri sunt Angeli, sed pulchriores sunt Virgines; virtutes Angeli et mirabilia operantur, sed majora per Virgines ostenduntur; admirabiles sunt Angeli, sed mirabiliores in sexu fragili sunt Virgines. O sancta et immaculata virginitas, quæ a Christo eligi me-

(1) Cod. *ut*. — (2) Id. *reclusæ*. — (3) Deest *incultis* in cod. — (4) Cod. *earum*. — (5) Deest *de* in cod., et sic deinceps. — (6) Deest *nec* in cod.

ruisti, ut esses (1) corporale Dei templum, in quo corporaliter habitavit plenitudo divinitatis! O virginitas quæ mundi salutem genuisti, quæ cunctorum Dominum peperisti, quæ universorum Deum et hominem parturisti.

III. Amate hanc virginitatem, Virgines Deo sacratæ, ut sponsæ Dei mereamini effici. Claudite vasa vestra, ne perdatis odorem unguentorum vestrorum; claudite oculos, ne videant vanitatem; claudite singula corporis membra, servate ea, cui illæsa servare promisistis. Fugite non solum alienorum consortium, sed et cum parentibus nolite multum conversari. Quid enim loqui sæculares possunt, nisi quæ sæculi sunt? Cavete igitur ab eis. Audacter denique loquor, cum omnia possit Deus; sed suscitare Virgines post ruinam, omnino mihi credere forte est. Custodite ergo vigilantes (2) mentem virginitatis vestræ, parate lampades vestras, accendite eas, emite oleum humilitatis, ardete in charitate, estote Virgines mente, quia Virgo carne, non mente, numquid præmium habet? Amate fortiterque astringite virginitatem, ecclesiastici germinis decus et ornamentum gratiæ, portionem gregum Christi, Angelorum sororem, libidinum victoriam, et possessionem cunctorum bonorum, quod nobis concedat ille qui est benedictus in sæcula. Amen.

(1) Cod. omnes. — (2) Id. et vigilate.

SERMO LXXXIX.

De Consecratione Ecclesiarum.

Idem dicendum de hoc sermone ac de præcedentibus, utpote qui eruatur ex Bibl. Ædil., cod. x, fol. 51 b. Locus ejus post præcedentem.

SYNOPSIS.

I. Ecclesiæ Christi templo Salomonis sanctiores. II. Ecclesiam Jacob figuravit. III. Quid agendum in ejus Consecrationis solemnitate. IV. Ecclesiæ laus, ad quam nobis est confugiendum.

I. AUDISTIS, fratres charissimi, quod Salomon ædificavit domum Domini in Jerusalem annis septem, et dedicaverunt et sanctificaverunt eam in octavo anno Rex, et filii Jerusalem, et (1) Sacerdotes; et fecit Salomon festivitatem celebrem, et cum eo multitudo magna, et oravit Rex ad Dominum dicens: « Exaudias, Domine, orationem servi tui, et populi tui in loco isto, et si peccaverit tibi homo, » quia non est qui non peccet et egeat pœnitentia, et oraverit in loco isto, parce ei, Domine¹. » Et ait Dominus ad Salomonem: « Exaudivi orationem², » et fiet, si invocaverint me in loco isto. Omnia enim, fratres, quæ facta sunt in antiqua lege, figura novæ fuerunt; ideo templum Do-

¹ 3 Reg. viii, 30-46. — ² Id. ix, 3.

(1) Deest et in cod.

mini ab antiquis factum est, ut et nostræ dedicationis templum sit. Si enim domus Domini vocata est, ubi bestiarum immolabantur, multo magis Ecclesia nostra, ubi carnis et sanguinis Domini celebrantur sacramenta. Et si in illa se exauditur Dominus repromisit, quanto magis et nos in ipsa exaudiet? Et si magna festivitas celebrata est tunc, et nos quantum gaudium facere ibidem debemus? Quam tamen dedicationem in octavo anno celebrasse dicitur, quia in die nostræ resurrectionis, quæ octava dicitur, post ipsius hujus vitæ tempus, quod per septem annos designatur, summa festivitas supernæ civitatis celebratur. Et ideo in Consecratione nostrarum Ecclesiarum, in unum convenire debemus, casti, sobrii, misericordes, humiles, benigni, et orantes, non loquentes sicut mulieres nostræ faciunt, sed flentes, ut sentiamus (1) auxilium.

II. Hanc festivitatem Deus in sua præsentia dignatus est visitare. Hanc etiam Jacob figuravit, qui (2) dum fugeret a facie fratris sui Esau, relicto patre, et iret ad Laban petiturus uxorem, in itinere tulit de lapidibus et supposuit capiti suo; et dum dormiret vidit scalam usque ad cælum directam, et surgens tulit lapidem, et direxit altare per modum tituli, et effundens oleum dixit: « Vere locus iste sanctus est. » Jacob Christus est, qui relinquens Patrem, carnem assumendo, fugiens a facie fratrum suorum Judæorum, dum pergeret ad Laban in mundo, dormivit in cruce, et tulit lapidem et supposuit capiti suo, dum humanitatem subjugavit Divinitati. Divinitas caput est Christi, quia caput Christi Deus; scala ad cælum est ascensio grandium virtutum; Angeli ascendentes et descendentes sunt prædicatores, qui annuntiant regnum Dei. Ascendit inter cæteros Joannes, quando dixit: « Verbum caro factum est. » Descendit Paulus, dum dixit: « Prædicamus Chris-

¹ Gen. xxviii, 16, 17. — ² Joan. 1, 14.

(1) Cod. *sentiant*, nec habet *ut*. — (2) Hæc verba *figuravit*, qui desunt in cod.

» tum et hunc crucifixum¹. » Numquid et ipse non (1) ascendit, cum arcana Dei vidit et audivit.

III. Eia ergo, fratres charissimi, in hac sacra Ecclesiarum solemnitate, cum (2) licet, confitendum. Prius tamen culpam nostram debemus (3) recognoscere, nos postea sacerdoti ostendere, et ultimo medicinam manducare. Sicut namque (4) diversæ herbæ diversis infirmitatibus conveniunt, sic diversæ medicinæ morbis peccatorum, ut alius maceretur jejuniis, alius oratione, alius carcere, alius itinere, alius lacrymis, alius elemosynis, alius in tumultu mundi contra mundum, alius extra mundi strepitum fugiens. Et si in virtutibus abundantes sumus (5), in sanctam Ecclesiam intrantes et indubitanter petentes, dabitur nobis quod petimus.

IV. O sancta Ecclesia veneranda! o dilectissima mater fidelium astringenda! o sponsa Christi diligenda! In te perfectio omnis acquiritur, in te peccator Angelus efficitur, in te omnis petitio exauditur. Tu in altari Christi nata es, tu ab initio mundi in Adam figurata es. Misit enim Dominus soporem in Adam, et tulit unam de costis ejus, et fecit mulierem. Dormitio Adæ, mortem Christi significat, quo in cruce pendente, sanguis et aqua de latere ejus fluxerunt²; quæ duo sacramenta sunt ortus Ecclesiæ. Noë etiam arcam fabricavit, ut in ea salvarentur omnes. Josuë etiam templum Domino construxit (6), et in capite templi altare lapideum fieri jussit, columnas per medium posuit, fenestras fabricavit, et in liminaribus ostiorum duodecim panes posuit. Altare Christus est; columnæ sunt Apostoli et doctores; parietes, duo populi; fenestræ vulnera Christi, et duodecim panes, duodecim articuli fidei sunt, quos in

¹ 1 Cor. 11, 2. — ² Joan. xix, 34.

(1) Deest *non* in cod. — (2) Cod. *qui*. — (3) Id. non habet *debemus*, et postea habet *se pro nos*. — (4) Id. *denique*. — (5) Deest *sumus* in cod. — (6) Hæc Scripturæ sunt opposita, et nomen *Josuë* huc male irrepsisse videtur.

sancta Ecclesia masticare et manducare debemus. Ad hanc igitur Ecclesiam, fratres charissimi, fugiamus, hanc prosequamur (1), quia in hac salvamur, in hac audimur, in hac cum Deo loquimur et sanctis Angelis pares efficitur. Quærite igitur in Ecclesia faciem ejus semper¹; sed si semper quæritur, quando invenitur? An semper dixit, in tota vita qua hic vivitur? Ex quo hoc debere nos facere cognoscimus: vel etiam quando inventus est, quærendus est. Jam Deum invenit fides, sed adhuc quærit eum spes. Charitas autem invenit eum per fidem, sed adhuc quærit eum per spem. Ubi tunc sic invenitur, ut ultra non quærat? Forte et cum facie ad faciem² viderimus eum, sicuti est³, adhuc etiam perquirendus erit, et sine fine amandus. Quæramus ergo inveniendum, quæramus inventum, ut inveniendus quærat occultus, et inventus quærat manifestus (2). Quæramus ergo et inveniemus; et si non cito, ut cupimus, nolite tamen, fratres mei, diffidere, quia quod difficilius et longius quæritur, dulcius invenitur, fortius astringitur, et charius possidetur. « Quærite ergo Deum dum inveniri potest⁴; » sed modo non potest videri, sicuti est, et nobis prope est; invocemus eum, quia « Ipse est Dominus Deus noster, et non est iniquitas in eo⁵, » qui est benedictus in sæcula. Amen.

¹ Psal. civ, 4. — ² 1 Cor. xiii, 12. — ³ 1 Joan. iii, 2. — ⁴ Isai. lv, 6. — ⁵ Psal. xci, 16.

(1) Cod. *persequamur*. — (2) Id. *immensus*.

APPENDIX

SERMONUM

SANCTI AURELII

AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

TRACTATUS.

LIBER

De Numero.

PROLOGUS.

Hic Prologus, qui legitur in Cod. Cass. clx, fol. 1, cum nomine sancti Augustini, huic minime tribui potest, cum agatur de Rogationibus, quæ non nisi post annum 462 fuerunt primo a sancto Mamerto institutæ, id est, triginta et amplius annis post sancti Doctoris obitum. Subjungimus duo fragmenta quæ pariter leguntur in cod., et in quorum ultimo quedam sunt Augustiniana. Locus ejus in appendice.

De numero igitur, dilectissimi, Deo adjuvante, pauca dicturi sumus secundum modulum ingenioli nostri, sed